

Lakseskatten

Ett år med økte kostnader

Bakgrunn for rapporten

Den 28. september 2022 la regjeringen fram sitt forslag om innføring av en kontantstrømbasert grunnrenteskatt på havbruk. Forslaget innebar en effektiv skattesats på 40 %, en økning på 50 % i produksjonsavgiften, og introduksjonen av en naturressursskatt; foreslått til 750 millioner. Regjeringen ønsket å gi virkning til grunnrenteskatten fra 01.01.2023, før høringsfristen utløp og flere måneder gikk før Stortinget fikk saken til behandling.

Når forslaget til slutt ble fremmet for Stortinget den 28. mars 2023, var det klart at regjeringen hadde oversett det store flertallet i høringsrunden. Den eneste vesentlige endringen var en reduksjon i den effektive skattesatsen fra 40 % til 35 %. Da grunnrenteskatten på havbruk ble vedtatt av et knapt flertall (AP, SP, PF og V) i Stortinget den 31. mai 2023, ble det gjort flere endringer og endelig effektiv skattesats endte til slutt på 25%.

Denne rapporten er laget for å nøste opp i hvordan de siste 12 månedene har vært for næringen og det offentlige i form av kostnader tilknyttet innføring av denne kontroversielle skatten, samt hvilke konsekvenser dette har ført med seg.

Hovedfunn

Gjennomsnittlig endring på 84% i årlige kostnader tilknyttet ekstern rådgivning og revisjon for private havbruksselskaper fra 2022 til 2023.

Bransjen viser til stigende etterlevelseskostnader, vedvarende og voksende usikkerhet, samt opplevd politisk mistillit fra aktørene.

Redusert tilgang på kapital grunnet opplevd usikkerhet til det norske markedet, og et krevende leverandørmarked som bremser utviklingen.

Offentlige kostnader beregnes til ca. 24 millioner hittil. Samtidig anses kostnadene i realiteten å være betydelig høyere, jf. nasjonalbudsjettet.

Manglende og varierende registrering av kostnader i det offentlige som bidrar til usikkerhet rundt hvor mye innføringen faktisk har kostet.

Innføring i grunnrenteskatt

Grunnrenteskatten på laks, ørret og regnbueørret inntrådte den 1. januar 2023. Skatten er en kontantstrømskatt, som vil si at inntekter skattlegges fortløpende. Det er kun den delen av verdikjeden som er i sjøfasen som treffes av skatten. Verdier som skapes etter at fisken forlater merdkanten (sjøfasen) er derfor ikke grunnrenteskattepliktig.

Skattegrunnlag

Grunnrenteskatten har i dag en effektiv sats på 25%. Skattegrunnlaget beregnes av alle inntekter fra sjøfasen, redusert med alle påløpte tilvirkningskostnader og investeringer fra denne fasen.

Bunnfradrag

Grunnrenteskatten på havbruk har et bunnfradrag på 70 MNOK. Den reelle verdien av bunnfradraget er 54,6 MNOK, etter en nedjustering med skattesats på alminnelig inntekt på 22%. Skattegrunnlaget reduseres altså med bunnfradraget på 54,6 MNOK.

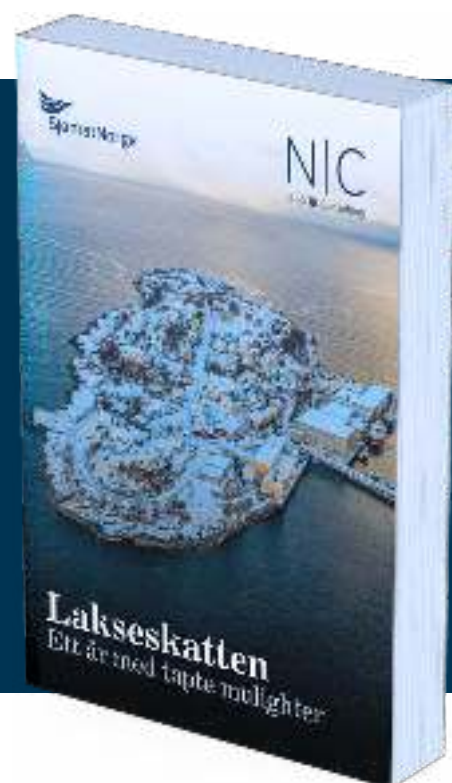
Produksjonsavgift

Produksjonsavgiften er i dag 90 øre per kilo. Det er en absoluttavgift knyttet til volum produsert, ikke volum solgt. Selskaper som betaler grunnrenteskatt kan trekke fra kronebeløpet på produksjonsavgiften fra den fastsatte grunnrenteskatten.

Lakeskatten - Ett år med tapte muligheter

Tidligere i år publiserte NHHS Consulting rapporten "Lakeskatten - Ett år med tapte muligheter", hvor vi undersøkte konsekvensene grunnrenteskatten har hatt på havbruksnæringen i form av tapte muligheter. I "Lakeskatten - Ett år med økte kostnader" dykker vi enda dypere, og fokuserer på hvilke merkostnader skatten har skapt for offentlig og privat sektor.

» [Les rapporten her!](#)

Innhold

01. Kostnader i det private

- s. 7 Økte kostnader til rådgivning i privat sektor
- s. 9 Hva sier aktørene i næringen?
- s. 12 Usikkerhet og mistillit
- s. 13 Ustabile rammevilkår og kapitaltilgang
- s. 15 Hvordan beregne grunnrenteskatten?

02. Kostnader i det offentlige

- s. 18 Hvor finner vi kostnadene?

01

Kostnader i det private

I privat sektor ønsket vi å besvare følgende spørsmål: *“Hvor stor har økningen i kostnader til ekstern rådgivning og revisjon vært for norske havbruksselskaper etter lanseringen av lakseskatten i 2022?”*

For å besvare dette, samlet vi inn data fra havbruksselskapene sine interne regnskap. Dette er ikke offentlig tilgjengelig informasjon, og vi har følgelig kun data fra de 13 selskapene¹ som svarte på Sjømat Norge sin forespørsel. Vi valgte å samle inn alle kontoer som dekker ekstern revisjon og rådgivning²

Fotnoter:

1) Her definert som selskaper som bedriver akvakultur på laks og/eller sjørret og med matfiskkonsesjon pr 28.09.2022.

2) Herunder kontonummer 6700, 6701, 6710, 6720, 6721, 6725, 6730, 6740 og 6750. Merk at 6790 ikke ble inkludert.

Foto: Vidar Bjørkli

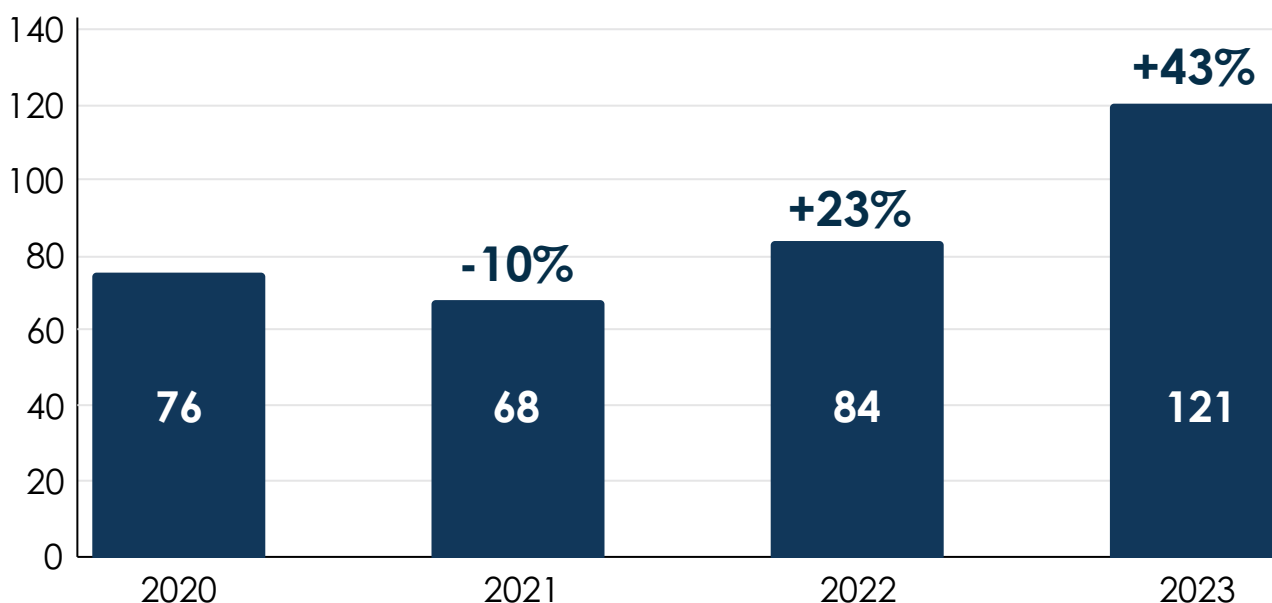
Økte kostnader til rådgivning i privat sektor

Basert på et utvalg av 13 havbruks-selskaper¹ har vi estimert årlige kostnader til ekstern rådgivning fra 2020 til 2023. Det er noe usikkerhet knyttet til estimatet grunnet utvalgsstørrelsen. Like fullt, og med særlig vekt på selskapenes høye relevans, antar vi at resultatene er en god representasjon for bransjen.

Verdiene og fremstillingen av utviklingen nedenfor er basert på konfidensielle kontoer² fra de interne regnskapene til selskapene. Grafen nedenfor viser sammensetningen av disse dataene ved en fremstilling av den totale kostnadsutviklingen fra år til år, og strekker seg tilbake til 2020.

Figur 1

Utvikling i totale kostnader for revisjons-, konsulent- og advokat-tjenester for utvalget i privat sektor (i MNOK)

Grafen viser at de totale kostnadene har økt med 23% i 2022, ved lanseringen av skatten, og med ytterligere 43% i 2023. Basert på selskapenes egne analyser og vurderinger anser vi det som sannsynlig at disse kostnadene kommer til å øke videre i 2024. Dette er basert på analyser produsert av vårt utvalg.

For vår analyse er det ikke økningen i kroner som er mest interessant. Det er heller økningen i %, ettersom denne gir oss en pekepinn på næringen som helhet. Det bør merkes at den prosentvise økningen er oppgitt i nominelle termer, og ikke justert for inflasjon under perioden.

Fotnoter:

1) Her definert som selskaper som bedriver akvakultur på laks og/eller sjøørret og med matfiskkonsesjon pr 28.09.2022.

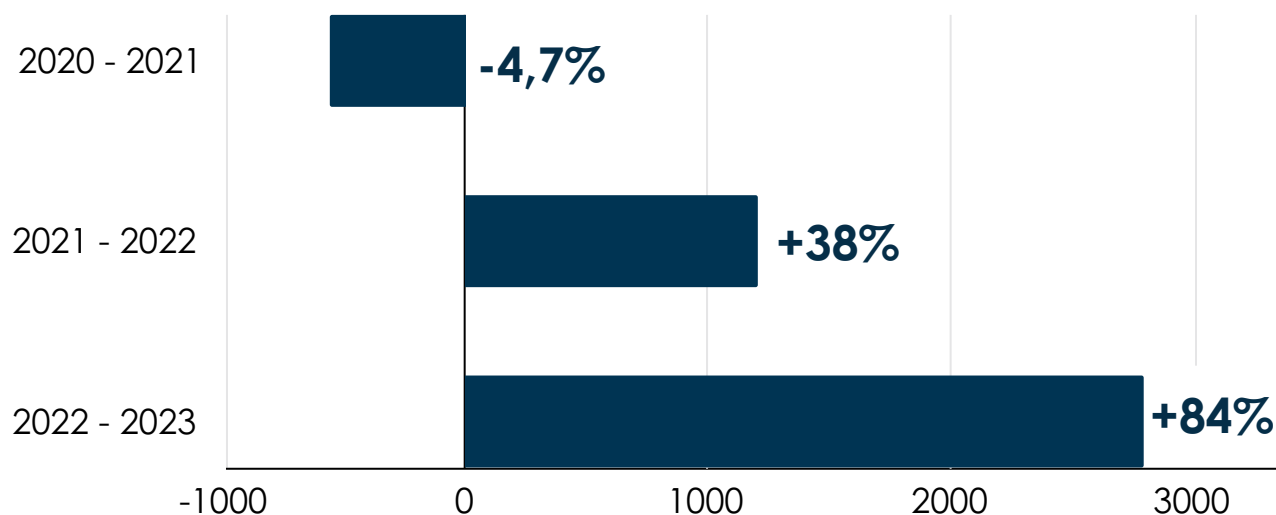
2) Herunder kontonummer 6700, 6701, 6710, 6720, 6721, 6725, 6730, 6740 og 6750. Merk at 6790 ikke ble inkludert.

Videre var det hensiktsmessig å se på den totale belastningen for bransjen. Derfor har vi valgt å se på den gjennomsnittlige endringen fra år til år.

Den årlige endringen gir et bedre bilde på hvilken belastning hvert enkelt selskap har kjent på i form av økte kostnader.

Figur 2

Gjennomsnittlige endringer i kostnader for revisjons-, konsulent- og advokattjenester for utvalget i privat sektor (i 1000 NOK)

Vårt utvalg på 13 selskaper viser en økning i gjennomsnittlige kostnader tilknyttet rådgivning- og revisjonstjenester for perioden 2021/2022 på 38%. Utviklingen mer enn dobles i perioden 2022/2023. Her viser selskap-enes tall en økning på hele 84%. Dette anses som reell belastning siden den fulle årseffekten først kom i 2023

Siden skatten ble lansert i Q4 2022. Vi anslår med disse tallene at de fleste av havbruksselskapene har opplevd mer enn doubling av kostnader relatert til eksterne rådgivning- og revisjonstjenester siden lanseringen av havbruksskatten i 2022. Basert på gitte data fra selskapene, som vi antar representerer bransjen.

Oppsummert viser vår analyse fra dataene levert av havbruksselskapene at de totale kostnadene for revisjon-, konsulent-, og advokattjenester i gjennomsnitt har økt med 33% fra 2021 til 2023. Videre viser dataene at den gjennomsnittlige endringen i kostnader for hvert enkelt selskap i samme periode er på 61%. Aktørene opplyser at det forventes ytterligere økninger inn i 2024.

Hva sier aktørene i næringen?

Vi har hatt samtaler med en rekke aktører (informanter) fra havbruksnæringen:

- A** Advokat fra KPMG.
- B** CFO i et mindre havbruksselskap.
- C** Beate Skillingsstad, økonomisjef i Sinkaberg AS.
- D** CFO i et større havbruksselskap.
- E** Revisor i EY.
- F** Konsulent innenfor havbruksnæringen.
- G** Erling Bye, skatterådgiver fra BDO.
- H** Konsulent innenfor havbruksnæringen.

Merkostnader

Hovedformålet med våre analyser har vært å få avdekket hvilke merkostnader næringen har hatt i forbindelse med innføringen av grunnrenteskatten. Det var ingen av informantene som kunne oppgi klare tall under intervjuene, men samtlige har kunnet beskrive et kostnadsbilde som har vært økende etter innføringen av skatten.

Økningen relaterer de til merarbeid i form av økte etterlevelseskostnader og et varig arbeid for å sette seg inn i og 'forstå' den nye skatten. Næringen opplever samtidig kostnadsøkninger i form av ekstern ekspertise og interne timer som har blitt brukt på administrativt arbeid - heller enn verdiskapende arbeid.

"Det oppleves som at myndighetene har skjøvet mye av kostnadene over på havbruksselskapene".

- Informant A

Omorganisering og etterlevelseskostnader

Informant A opplyser at mange havbruksselskaper har følt på et større behov for å omorganisere seg. Tidligere har mye av driften vært organisert i ett selskap, men nå har den blitt delt i flere selskaper. Dette kan det være positive sider ved, men samtidig betyr det at flere selskaper også får flere kostnader i form av årlig internt merarbeid og økte etterlevelseskostnader.

Videre forteller informant A at det oppleves som at myndighetene har skjøvet mye av kostnadene over på havbruksselskapene siden skatten ble hasteinnført uten å utredes skikkelig først. Hasteinnføringen av skatten er en vesentlig forklaringsfaktor til den store usikkerheten som næringen både opplever og har opplevd. Synet deles av informant E.

Foto: Sjømat Norge

Personalkostnader og kostnader til ekstern ekspertise

Informant A spørres om hen ser en forskjell i merkostnadene for store og små selskaper. Her svarer informanten at det er vanskelig å skille mellom store og små selskaper, da dette er noe som rammer hele næringen. De store selskapene er bedre rustet til å takle endringen fordi de har flere ressurser og større administrasjon.

Informant B, C og D forteller at den største konsekvensen har vært at det har blitt mer administrasjonsarbeid for de ansatte og mer tid som brukes på arbeid som ikke er verdiskapende. Det kan fremstå som at det har blitt skapt arbeidsplasser, men at disse plassene og kostnadene skapes på feil sted.

“Det verdiskapende arbeidet må forskyves”

- Informant C

Små selskaper

Informant A forteller videre at ved innføring av grunnrenteskatten, ble det fremlagt som om de små havbruksselskapene ikke ble rammet av den, men de måtte likevel forholde seg til det samme regelverket som større aktører. Informant E kan heller ikke opplyse å se en klar forskjell på hvordan små og store selskaper rammes av skatten. Hverken informant B eller C opplever at de små havbruksselskapene har blitt skjermet slik det først ble fremstilt.

Samtalen med Erling Bye støtter opp under dette. Også i tjenesteytende sektor har veldig mange interne timer gått med til avklaringer, noe som medfører økte kostnader for kundene.

I tråd med det informant A beskriver, forteller informant D at de er store nok til å ha interne ressurser som kan gjøre mye av arbeidet selv, men de er også avhengig av ekstern ekspertise og har opplevd fasen etterpå som ekstremt arbeidskrevende.

Fokus har blitt flyttet fra verdiskapning til hvordan man lever med det nye skatteregimet. Det har utgjort en ekstrem administrativ byrde. Personer som gjerne skulle blitt brukt til verdiskapende arbeid, bindes nå opp i administrasjonen.

Informant D peker videre på at den interne timebruken trolig er en større konsekvens enn kostnadene tilknyttet konsulenter og advokater. Sinkaberg opplyser å ha fått mye hjelp fra konsulenter og advokater.

Erling Bye
Skatterådgiver BDO

“Vi må bruke betydelig tid på interne avklaringer, som øker kostnadene til kunden”

Foto: BDO Arkiv

Han forteller at oppdrag oftere utvides og medfører betydelige kostnadsøkninger for næringen, og kommer på toppen av alt annet. Informant F og H, som begge jobber tett på næringen som konsulenter, forteller at de ikke ser en like klar økning i oppdrag, og dermed kostnader, i direkte tilknytning til grunnrenteskatten.

Usikkerhet og mistillit

Samtlige av informantene beskriver gjennomgående en stor usikkerhet. Informant B, C og D beskriver innføringen av grunnrenteskatt som et sjokk ut av det blå med svak utredning i forkant.

Beate Skillingstad opplever at myndighetene, som jo skal oppføre seg "ordentlig", innførte et skattesystem som hadde tilbakevirkende kraft. Erfaringen tilsa at spillereglene ikke ble fulgt. Hun forteller også at innføringen bar preg av det som oppfattes som usannheter og at bransjeaktører fremstilles som "skurker".

Beate Skillingstad

Økonomissjef Sinkaberg AS

"Det oppleves som om næringen ikke har blitt tatt på alvor. Jeg er kritisk til behandlingen fra myndighetene under høringen og frykter økte konsekvenser fremover."

Foto: Sinkaberg Arkiv

Dette synet støttes opp av informant B. Ved spørsmål på om hen har mistet tillit til myndighetene, er responsen kontant ja.

Dette er en oppfatning som støttes av informant F, som jobber tett på havbruksnæringen som konsulent. Informanten forteller at næringen opplever at intensjonen bak innføringen av skatten er at regjeringen ønsker å "ta de rike", men at de ikke vet hvordan, og prøver seg frem.

Informant B deler oppfatningen om uærlige intensjoner fra skattemyndighetene. Skillingstad beskriver videre at måten regjeringen har behandlet havbruksnæringen, og retorikken som har blitt brukt i den forbindelse, er under enhver kritikk.

"Havbruksselskapene opplever at de skytes på fra alle kanter".

- Informant A

Foto: Sjømat Norge

Ustabile rammevilkår og kapitaltilgang

Informant D beskriver at all industriell virksomhet er avhengig av stabile rammevilkår i tillegg til kapital. I dette rammeverket er innføringen av grunnrenteskatten uheldig.

Informant B og C beskriver en usikkerhet rundt disse vilkårene, slik at det en periode ikke ble tatt nye løft på investeringsfronten utover nødvendige minimumsinvesteringer. Informant B sier at investeringene fortsatt er på et lavere nivå i dag enn tidligere, da det har blitt mindre attraktivt å investere i havbruk.

Informant D forteller om et umiddelbart stort trykk på investorer fra internasjonal basis, slik at skatten traff både eksisterende og ny tilgang på kapital.

Informant F, som jobber tett på investorer i havbruksnæringen, sier at det har skjedd noe med investeringsviljen fra utlandet inn mot Norge. Det norske markedet har gått fra å være et trygt sted å investere grunnet sin transparens, til å bli et marked preget av usikkerhet og uforutsigbarheter.

Leverandørmarkedet

Skillingstad peker også på konsekvensene for leverandørene i bransjen. Informant H støtter opp under dette. Hun jobber tett på havbruksnæringen som konsulent, og beskriver et skifte. Etter innføringen av grunnrenteskatten kom det ikke inn like mye oppdrag fra leverandørindustrien grunnet stor usikkerhet på hvor stor skatt man måtte betale.

Hun opplever også et skifte i fokus på oppdragene, hvor flere av oppdragene omhandler strategi og forretningsutvikling fremfor ekspansjoner av eksisterende virksomhet. Videre peker hun også på at det er flere juridiske spørsmål, men at disse går til advokatvirksomheten.

"Det er innført en skatt som nesten ingen forstår, noe jeg finner veldig skremmende. Det er med på å skape en mistillit til det politiske systemet som setter rammene for vår virksomhet."

- Beate Skillingstad, Sinkaberg AS

Hvordan beregne grunnrenteskatten?

De aller fleste vi har snakket med understreker bekymring for at skatten ikke knyttes til reell inntjening.

Informant A forteller at havbruks-selskapene er innforstått med at de må betale noe mer skatt, men at de er opptatt av at de skal skattlegges av reelle inntekter, da det finnes en vesentlig kompleksitet i det å sette priser. Normpris og oppnådd pris er ikke sammenfallende, og det blir en differanse mellom verdien som er satt og riktig verdi. Samtaler med informant B, C og D støtter opp under dette, da samtlige uttrykker usikkerhet rundt normpriserådet.

“Skatten må baseres på reelle inntekter..”

- Informant A

Informant G, skatterådgiver Erling Bye fra BDO, regner med at det vil komme en del henvendelser om avklaringer rundt nettopp dette. Han forteller at etter høsten 2022, har det knapt gått en uke uten spørsmål fra kunder om grunnrenteskatten. Det gjelder da særlig hvordan grunnrenteskatten skal beregnes og hvilke kostnader som skal inkluderes.

Han opplever at mange spørsmål fortsatt henger i luften. Bye jobber tett på revisor, og peker på en særlig stor utfordring i forhold til utforming av skattemeldinger. Informant E, som er revisor i EY, støtter opp under dette.

Skillingstad forteller at det ikke er tvil om at næringen tjener gode penger, men at dette i stor grad handler om salgsprisen som næringen ikke setter, og som er utsatt for valutasvingninger. Skillingstad synes det er skummelt at man bygger et skattesystem som knapt noen forstår. Dersom man hadde gjort systemet enklere og mer oversiktlig, hadde man unngått den økte byråkratiseringen i Norge.

Informant D peker på den grundige prosessen som ble gjort i 2019, og mener at et godt alternativ kunne vært å bygge videre på dette, da det som ble innført bærer preg av hastearbeid fra aktører som ikke kjenner bransjen. Informant B støtter opp under dette, og peker i tillegg på at regjeringen ikke tar inn over seg hvilke skatter som allerede er til stede.

“Hele prosessen bærer preg av hastearbeid, gjort av aktører som ikke kjenner bransjen”.

- Informant D

Informant F trekker i tillegg frem at regjeringen burde vært mer bevisst på tillit i innføringen av skatten. Informant A sier at dersom grunnrenteskatten hadde vært innført på en annen måte, ville havbruks-selskapene potensielt følt seg bedre rustet til å takle nedgangstider og finne løsninger på problemer i næringen.

02

Kostnader i det offentlige

I denne fasen av prosjektet har hensikten vært å innhente opplysninger fra offentlige etater og departementer for å kunne svare på hvilke merkostnader de har hatt i forbindelse med innføring av grunnrenteskatten.

Vi tok utgangspunkt i høringsnotatet fra Stortinget for å kartlegge aktuelle offentlige institusjoner. Fra dette ble det ble sendt en begjæring om offentlig innsyn til de aktuelle institusjonene, med henvisning til Offentlighetsloven § 28.

Her ba vi om innsyn i merkostnader som har påløpt i direkte forbindelse med innføring av grunnrenteskatten for havbruksnæringen. Vi presiserte at dette kunne inkludere, men ikke begrenset til, merkostnader ved bruk av konsulenttjenester, advokat-tjenester, revisjon og andre finansielle tjenester.

Vi ba også om en fullstendig oversikt over antall nye årsverk som har blitt innført i forbindelse med innføring av grunnrenteskatten, samt antall totale årsverk som har jobbet med grunnrenteskatten i 2023.

Foto: Dave Alan

Hvor finner vi kostnadene?

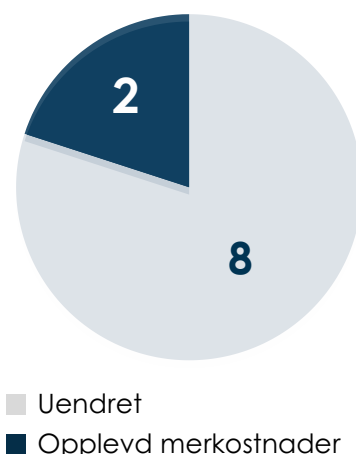
De fleste offentlige institusjonene opplyser at de ikke har hatt merkostnader knyttet til innføringen av grunnrenteskatten, eller at de ikke fører slike kostnader. Av de ti forespurte institusjonene, er det bare to som oppgir konkrete kostnader til skatten.

Vi har mottatt aggregerte tall fra Skatteetaten og Skattedirektoratet, som kunne opplyse at de har brukt kr 2.558.000 på konsulenttjenester, samt kr 105.000 til andre direkte kostnader. Videre opplyser de at de ikke har hatt merkostnader til advokater, revisjonstjenester eller finansiell rådgivning. Dette gir totale merkostnader på kr 2.663.000 for Skatteetaten.

I tillegg kunne de opplyse at det har gått med 10.356 interne timer i 2023 til å jobbe med skatten, og at det ble ansatt 11 nye årsverk som først tiltrådte i 2024. Basert på gjennomsnittlig kostnad per årsverk i 2022 pålydende kr 881.000 (hentet fra SSB), beregnes dette hhv. til en kostnad på kr 5.382.676 og kr 9.691.000.

Figur 4

Institusjoner som oppgir opplevd merkostnader

Fiskeridirektoratet kunne opplyse om at det har medgått 4.5 årsverk internt i 2023 til arbeid med introduksjonen av grunnrenteskatten. Med samme metode beregnes dette til en kostnad på kr 3.964.500. Merkostnader påløpt i direkte forbindelse med skatten gjaldt hovedsakelig IT-konsulenttjenester som ga ytterligere merkostnader pålydende ca. kr 2.200.000.

Figur 3

Omfanget av merkostnadene (opplyst av departementene)

Institusjon	Konsulent-tjenester	Andre direkte kostnader	Antall interne timer	Antall årsverk	Antall nye årsverk først tilsatt i 2024
Skatteetaten	2.558.000	105.000	10.356		11
Fiskeridirektoratet	2.200.000			4.5	

Totalt summerer dette seg til kr 23.901.176 i merkostnader for de relevante offentlige departementene. Basert på mottatt materiale mener vi at beregnede merkostnader er lavere enn realiteten, jf. nasjonalbudsjettet side 207. Samtidig viser estimatet til tydelig økte kostnader ved lanseringen av skatten for det offentlige. Basert på gitt materiale og samtaler med bransjen, antar vi at kostnadene vedvarer.

Om NHHS Consulting

NHHS Consulting er et uavhengig konsultentselskap drevet av studenter ved Norges Handelshøyskole (NHH) i Bergen. Selskapet består i dag av 45 dyktige studenter fordelt over alle kull, og bærer på kompetanse innen analyse, finansiell styring, strategi og markedsføring.

Formålet vårt er å tilby tjenester av høy kvalitet til næringslivet, samtidig som studentene våre får muligheten til å skaffe seg verdifull erfaring tidlig i studieløpet. Selskapets konsulenter har god erfaring med å levere rapporter knyttet mot næringslivet og det politiske Norge.

» [Interessert i å lære mer om oss?](#)

Kontaktpersoner

Teamet som har jobbet med denne rapporten er presentert nedenfor og om det skulle være spørsmål tilknyttet rapporten kan det rettes mot Prosjektleder og/eller Prosjektansvarlig (se kontaktinformasjon i bunn).

Rav Seime

Prosjektleder

rav.seime@nhhsconsulting.no

Øvrig team

Maren Haugervåg
Analyse

Mine-Marie Salte
Analyse

Torjus Strømsjordet
Utforming

Mathias Weisæth
Grafisk design

Anna Krogshus Holmås

Prosjektansvarlig

+47 477 19 971 / prosjekt@nhhsconsulting.no